

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ มีการพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองเกิดการย้ายถิ่นฐานของสมาชิกในครอบครัว จึงส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัว ทำให้มีการเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และจากปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ ซึ่งคนวัยทำงานต้องออกจากบ้านไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุได้เต็มที่ ผู้สูงอายุจึงถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ประกอบกับการพัฒนาการทางการศึกษาของไทยที่ทำให้คนรุ่นใหม่มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ซึ่งผู้สูงอายุไม่เคยเรียนรู้มาก่อน รวมถึงการเผยแพร่ขยายของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้ค่านิยมเกี่ยวกับการเคารพระบบอาวุโสค่อยๆ ลดลงก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันอันเป็นช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลาน บางครั้งคนรุ่นใหม่รู้สึกว่าคุณค่าในคำแนะนำของผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มที่จะอยู่ห่างจากบุตรหลาน และถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีต่อผู้สูงอายุในชั้นพื้นฐานโดยทั่วไป (นันทิญา อังกินันท์, 2547 : 1)

จากสภาวะการณ์ดังกล่าว การให้ความสนใจต่อผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่รัฐบาลต้องหาแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุทั้งในด้านการมอบเบี้ยยังชีพเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ การส่งเสริมอาชีพ รวมถึงการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน มีโอกาสได้พบปะกันในวัยเดียวกัน มีโอกาสได้รับรู้สิ่งใหม่ๆ มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น สามารถดูแลตัวเองได้และเกิดกำลังใจในการที่จะมีชีวิตอยู่มากยิ่งขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอน้อยชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้ดำเนินการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดภารกิจให้องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่

ในการสงเคราะห์และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มาตรา 16 ให้เทศบาลเมือง พัทธยา องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสวัสดิการเพื่อประโยชน์ของ ประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้ บัญญัติไว้ใน มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความ ช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีเขตการปกครอง 8 หมู่บ้าน มี จำนวนผู้สูงอายุ 648 คน (ทะเบียนผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ, 2555 : 1) ตามแผนพัฒนา สามปี ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2556 ทั้งจากงบประมาณตามข้อบัญญัติงบประมาณและจากเงิน อุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ ได้มีแนวทางการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ได้มีการดำเนินการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ จัดฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีการออม ด้านสุขภาพ ได้มีการดำเนินจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ อบรมให้ความรู้ ในการดูแลสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรค ตรวจคัดกรองเบาหวาน ส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย ด้านสังคม ได้จัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ อบรมระดมธรรม และด้านสภาพแวดล้อม ได้ดำเนินการซ่อมแซมบ้านให้กับผู้สูงอายุ ซ่อมแซมถนน ประปา ไฟฟ้า โดยสภาพปัญหา การดำเนินการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลลำชี ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการทุก ด้าน และมีงบประมาณจำกัด จากกิจกรรมที่ดำเนินการ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในด้าน เศรษฐกิจและสุขภาพมาก ส่วนด้านสังคมและด้านสภาพแวดล้อมดำเนินการน้อย แม้ว่า ผู้สูงอายุจะได้รับบริการจากหน่วยงานของรัฐ แต่พบว่าผู้สูงอายุยังประสบปัญหา เช่น ปัญหา สุขภาพ และจิตใจ ปัญหาความยากจน และการได้รับบริการยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ประกอบกับสภาพปัญหาการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพสังคมในระบบทุนนิยม ในปัจจุบัน ทำให้ลูกหลานจะต้องดิ้นรนขนขวายในการประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาในการ เลี้ยงดูพ่อแม่ หรือผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง และการดูแล เอาใจใส่ลดลง ผู้สูงอายุต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น ทำให้สภาพจิตใจของผู้สูงอายุเสื่อมลง ซึ่งมี ผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุได้ง่าย ดังนั้นชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องให้ ความสนใจในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความ ต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นข้อเสนอเทศในการปรับปรุงการดำเนินงานในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนต่อไป

คำถามการศึกษา

1. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับใด
2. ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่อาศัยในหมู่บ้านต่างกัน ได้รับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต แตกต่างกันหรือไม่
3. ข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการศึกษา

ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่างกัน ได้รับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ใน 4 ด้าน โดยได้นำแนวคิดของ เอสเคป (ESCAP, 1990 : 9-12 ; อ้างถึงใน อุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์และปัญญา ธีระวิทย์เลิศ, 2549 : 17-18) และ ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา แยกออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1.1.1 ด้านเศรษฐกิจ
- 1.1.2 ด้านสุขภาพ
- 1.1.3 ด้านสังคม
- 1.1.4 ด้านสภาพแวดล้อม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ตำบลลำชี ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 648 คน จากจำนวนหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน (ทะเบียนผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ, 2555 : 1) ขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ตำบลลำชี ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 247 คน คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1987) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลาก

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

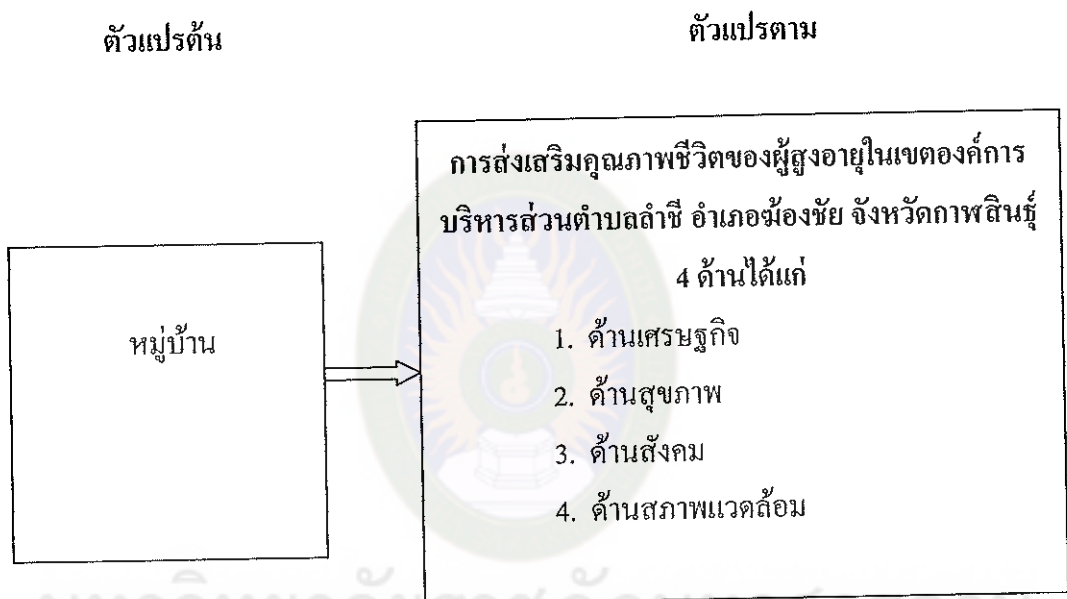
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 8 หมู่บ้าน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ระหว่างเดือนมิถุนายน-พฤศจิกายน 2556

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอน้อยชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้นำแนวคิดของ เอสเคป (ESCAP) 1990 : 9-12 ; อ้างถึงใน อุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์และปัญญา ธีระวิทย์เลิศ, 2549 : 17-18) และยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอน้อยชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่เกิดความสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หมายถึง การสนับสนุนกิจกรรมหรือการดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ให้มีความสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในที่นี้ หมายถึง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ใน 4 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การจัดการบริการและการสงเคราะห์ให้แก่ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี ในด้านรายได้ การส่งเสริมการออม การส่งเสริมด้านอาชีพ เสริม ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน
2. ด้านสุขภาพ หมายถึง การจัดการบริการสาธารณสุขให้แก่ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี ในด้านการให้ความรู้การเอาใจใส่ดูแลทางด้านสุขภาพ การส่งเสริมให้รู้จักการป้องกัน รักษาโรค การจัดการบริการเยี่ยมบ้าน จัดให้มีการบริการของอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุ
3. ด้านสังคม หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี ในด้านส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมยามว่าง มีการส่งเสริมให้มีกิจกรรมให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ การส่งเสริมการถ่ายทอดทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการส่งเสริมทางด้านศาสนา และวัฒนธรรม การส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในชุมชน มีการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชุมชน การสร้างเครือข่ายในชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน
4. ด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง การส่งเสริมการดูแลในเรื่องที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี เช่น ซ่อม/สร้างบ้านผู้ยากไร้ มีการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ที่สำคัญในชุมชนเช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำอุปโภค มีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง และมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่เสมอ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ในที่นี้ หมายถึง ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลลำชี

ประโยชน์การศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จะให้เป็นข้อสนเทศให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลลำชี อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนต่อไป